

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про
Національну гвардію України»
(реєстр. № 12352 від 23.12.2024)*

***Анотація.** В Інформаційній довідці розглянуто питання щодо здійснення Національною гвардією України розвідувального забезпечення своєї діяльності, виконання розвідувальних завдань та посилення розвідувальних спроможностей держави в контексті проекту Закону України (реєстр. № 12352 від 23.12.2024 р.) (далі – законопроект).*

***Ключові слова:** Національна гвардія України, розвідувальна діяльність, розвідувальні органи, підрозділ розвідки, сектор безпеки і оборони, відсіч збройній агресії, розвідувальні спроможності держави.*

Вступна частина. Метою законопроекту є утворення у складі Національної гвардії України підрозділів розвідки для здійснення розвідувального забезпечення своєї діяльності, а також виконання розвідувальних завдань та посилення розвідувальних спроможностей держави. Законопроектом пропонується внести зміни до статей 2 та 5 Закону України «Про Національну гвардію України».

З огляду на викладені в законопроекті пропозиції, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Основна частина. Розвідувальні товариства у більшості країн світу складаються зі спеціальних органів, що здійснюють загальну зовнішню або внутрішню розвідку за допомогою окремих засобів (агентурної або технічної розвідки), та з розвідувальних підрозділів окремих виконавчих органів державної влади, що здійснюють розвідувальну діяльність у сфері відповідальності зазначених органів (митні органи, прикордонні служби, служби боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин тощо).

Розвідка є найважливішим видом забезпечення бойових дій військ, сукупністю заходів усіх командирів і штабів із метою своєчасного отримання інформації про противника, місцевість, кліматичні і погодні умови в районі майбутніх бойових дій задля найбільш ефективного застосування своїх сил і засобів щодо ураження противника. Без розвідки неможливо успішно виконувати завдання в бою. Численні приклади свідчать про те, що ті військові частини та з'єднання, які мали добре організовану розвідку, виконували поставлені бойові завдання з мінімальними втратами. Одним із найважливіших шляхів удосконалення системи розвідки є підвищення рівня розвідувальної підготовки командирів і штабів, їх уміння своєчасно організовувати розвідку, безперервно, активно і наполегливо вести її за будь-яких умов.

У вітчизняних реаліях розвідка є невіддільним елементом ведення бойових дій, а надання Національній гвардії України розвідувальних функцій сприятиме ефективнішому та більш успішному виконанню оперативно-службових завдань. За таких умов розвідка як вид бойового забезпечення діяльності Національної гвардії України сприятиме виконанню бойових, службових та спеціальних завдань у межах встановлених чинним законодавством повноважень.

Відповідно до Закону України «Про Національну гвардію України» Національна гвардія України є військовим формуванням із правоохоронними

функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій. Національна гвардія України бере участь у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройній агресії проти України, а також у виконанні завдань територіальної оборони. Основною метою функціонування Національної гвардії України є набуття критично необхідних спроможностей щодо гарантованого виконання визначених правоохоронних і оборонних завдань із протидії загрозам національній безпеці та реалізації спільних завдань у міжнародних операціях із підтримання миру та безпеки.

Стаття 20 Закону України «Про національну безпеку України» встановлює, що розвідувальні органи України відповідно до закону здійснюють розвідувальну діяльність з метою сприяння реалізації національних інтересів України та протидії зовнішнім загрозам національній безпеці України у визначених законом сферах. Відповідно до частини 2 статті 12 Закону України «Про національну безпеку України» Національна гвардія України входить до складу сектору безпеки і оборони. Водночас Національна гвардія України не належить до суб'єктів національного розвідувального співтовариства, перелік яких визначений статтею 4 Закону України «Про розвідку», і не має права бути органом розвідки.

Відповідно до частини першої статті 5 Закону України «Про розвідку» до розвідувальних органів належать: Служба зовнішньої розвідки України, розвідувальний орган Міністерства оборони України, розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону. Згідно з частиною другою статті 5 Закону України «Про розвідку» здійснення розвідувальної діяльності іншими державними органами, військовими формуваннями, підприємствами, установами, організаціями будь-якої форми власності або фізичними особами забороняється, крім проведення розвідувальних заходів та здійснення спеціальної розвідки іншими суб'єктами розвідувального співтовариства.

Запропонована редакція пункту другого частини четвертої статті 2 Закону України «Про Національну гвардію України» передбачає, що Національна гвардія України у порядку та на підставах, визначених Законом України «Про розвідку», може бути залучена розвідувальними органами до виконання розвідувальних завдань та посилення розвідувальних спроможностей держави. Проте, на жаль, не уточнено, які підрозділи або службові особи Національної гвардії України в рамках функціональності та відповідно до компетенції можуть залучатися до виконання розвідувальних завдань та на яких умовах (відкрите чи конфіденційне співробітництво). Вказані законодавчі ініціативи мають одночасно бути узгоджені та відображені у статті 12 Закону України «Про Національну гвардію України», яка регламентує обов'язки Національної гвардії України як військового формування з правоохоронними функціями. Також слід

вказати, що суб'єктом забезпечення воєнної розвідки є виключно Головне управління розвідки Міністерства оборони України.

Законопроектом запропоновано (пункт 2 частини третьої статті 5), що для організації розвідувального забезпечення застосування Національної гвардії України в органах військового управління та військових частинах Національної гвардії України можуть утворюватися підрозділи розвідки. Незрозумілою є позиція щодо умов та порядку створення таких підрозділів в органах військового управління та військових частинах Національної гвардії України, оскільки не визначено загальну чисельність таких підрозділів, їх організаційно-штатну структуру (департамент, управління, відділ), функціональні обов'язки, загальну компетенцію та обсяги матеріально-технічного забезпечення. Водночас утворення вказаних підрозділів потребує додаткового фінансування, проте фінансово-економічне обґрунтування у законопроекті відсутнє.

Також доцільно розмежовувати поняття розвідки як різновиду бойового забезпечення діяльності Національної гвардії України та як важливої складової розвідувальної діяльності, що здійснюється суб'єктами національного розвідувального співтовариства і передбачає використання спеціальних засобів і методів щодо забезпечення органів державної влади розвідувальною інформацією з метою протидії загрозам національній безпеці.

Висновок. Представлені законотворчі ініціативи щодо розширення спроможностей Національної гвардії України у сфері проведення розвідувальних заходів, утворення у структурі Національної гвардії України, а саме в органах військового управління та військових частинах, підрозділів розвідки потребують узгодження з положеннями Закону України «Про розвідку».

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*